

Museot kuuluvat kaikille – nyt ja tulevaisuudessa

Kulttuuripoliittisen selonteon laatiminen sisältyy pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan Vahva ja välittävä Suomi. Museoliitto esittää selonteon valmistelun tueksi tilannekuvan Suomen museokentältä ja kuvaa keskeisiä ajureita, jotka vaikuttavat museoiden asemaan tulevaisuudessa.

Museo on vahva ja verkostoitunut yhteiskunnallinen instituutio. Muistiorganisaationa se edustaa pysyvyyttä, ja samalla se on muutosagentti, joka johdattaa kohti monimuotoista ja kestävää tulevaisuutta yhdessä yksilöiden ja yhteisöjen kanssa. Museo on elinvoiman, sivistyksen, hyvinvoinnin ja elämysten lähde. Se on voimavara hyvän ja kestävä tulevaisuuden rakentamisessa.

Museolla on viisi lakisääteistä tehtävää:

1. kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen tallentaminen ja säilyttäminen;
2. aineistoja ja muita sisältöjä koskevan tutkimuksen edistäminen ja hyödyntäminen;
3. aineistojen ja tiedon saatavuuden, saavutettavuuden ja käytön edistäminen;
4. kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen esittäminen ja elämysten tarjoaminen;
5. yleisötyö, vuorovaikutus sekä opetuksen ja kasvatuksen edistäminen.

Museot elävät vahvaa kasvukautta ja ne tuottavat palveluja koko yhteiskunnalle. Kaikkien aikojen kävijäennätys rikottiin 2023, kun Suomen museoihin tehtiin yli 8,7 miljoonaa käyntiä. Kun lasketaan mukaan myös tiedekeskusten käynnit, vuotuisia käyntejä oli yli 9 miljoonaa. Museot ovat yhä saavutettavampia myös digitaalisesti. Esimerkiksi suomalaisten museoiden valokuvakokoelmista jo yli miljoona valokuvaa on julkaistu verkossa.

Lähteet:
ICOMin museomääritelmä 2022, <https://icomfinland.fi/museomaaritelma/>
Museolaki 314/2019
Museoliiton strategia 2026, <https://museoliitto.fi/strategia/>
Museotilasto, ennakkotieto 2023, <https://museovirasto.fi/fi/ajankohtaista/suomen-museoissa-kaikkien-aikojen-ennatys-vuonna-2023-tilastoitiin-yli-8-7-miljoonaa-kayntia>
[Museotilasto 2022](#)
Kulttuuriperintö voimavarana kestäväälle tulevaisuudelle ja hyvälle elämälle, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu: 2022:17.

Muutoksen ajurit museokentällä

Museoliitto tunnistaa neljä kehityskulkua, jotka vaikuttavat museoiden kehitykseen ja merkitykseen tulevaisuudessa.

Museon merkitys yhteiskunnallisena toimijana kasvaa.

Museon vuorovaikutustehtävä ja suhde käyttäjiinsä tulevat korostumaan tulevaisuudessa entisestään. Museo on kaupungistuvassa maailmassa vakauttava toimija, joka edistää sosiaalista osallisuutta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla. Näillä eri tasoilla museo voi vahvistaa yksilön itsetuntemusta ja -ymmärrystä, voimaannuttaa yhteisöjä toimimaan aktiivisemmin ja lisätä ymmärrystä eri yhteisöjen välillä. Museot vaalivat aineetonta kulttuuriperintöä, ja ne tukevat yhteisöjen omaehtoista työtä kielen, sosiaalisten käytäntöjen tai esittävien taiteiden elinvoimaisuuden varmistamiseksi.

Museoiden verkosto ulottuu ympäri Suomen. Kaupunkien ulkopuolella museoilla on erityinen merkitys yhteisöjen, identiteetin ja myös palvelujen rakentajana. Museoiden saatavuutta ja saavutettavuutta parantamalla vahvistetaan yhteisöjen kykyä torjua eriarvoistumiskehitystä.

Museot ovat sitoutuneet edistämään sekä kulttuurista muutosta kohti monimuotoisuutta että kestävämpää tulevaisuutta. Museot ovat osa sosiaalista rakennetta, ja ne toimivat yhteiskunnallisen kehityksen fasilitaattoreina ja välittäjinä edistämällä sosiaalista integraatiota. Museo on myös ekososiaalisen sivistyksen muutosagentti, joka tarjoaa tietoa ja tutkimusta sekä tuo eri tahot vuoropuheluun ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävästä tulevaisuuden rakentamiseksi. Mitä vahvempia ovat museot, sitä suurempi on niiden kyky tuottaa henkistä ja taloudellista hyvinvointia yhteiskunnassa.

Toimenpide-ehdotukset: Varmistetaan kulttuuriperintöstrategian toteutuminen. Turvataan museoiden toimintaedellytykset ja mahdollisuudet toteuttaa lakisääteiset tehtävänsä, jotta myös museoiden elinvoimavaikutukset voivat säilyä. Vahvistetaan ja hyödynnetään kulttuuriperintöalan kestävyysosaamista.

Lähteet:

Valtioneuvoston asetus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä tehdystä Euroopan neuvoston puiteyleissopimuksesta 50/2018. Kulttuuriperintö voimavarana kestäväälle tulevaisuudelle ja hyvälle elämälle, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu: 2022:17. Latvala-Harvilahti Pauliina; Siivonen Katriina; Paaskoski Leena; Pelli Päivi; Vähäkari Noora: Tulevaisuusperintöverstas kestävästä tulevaisuudesta edistäjänä, <https://um.fi/URN:NBN:fi-fe2022081154108>. Strengthening cultural heritage resilience for climate change. Where the European Green Deal meets cultural heritage. EU Publications. <https://op.europa.eu/s/zqEQ> Sandell Richard (2003). Social inclusion, the museum and the dynamics of sectoral change. University of Leicester. Journal contribution. <https://hdl.handle.net/2381/52>

Museo on onsite ja online.

Museoiden tulevaisuus on sekä fyysisissä että digitaalisissa kohtaamisissa. Kehityskulut kietoutuvat yhteen, sillä digitaaliset sisällöt rikastavat tarinankerrontaa niin näyttelysaleissa kuin verkkoalustoilla. Fyysisissä tiloissa museot tarjoavat aitoja kohtaamisia ja läsnäoloa. Suomalaisten museoiden 45 miljoonalla esineellä, taideteoksella, näytteellä ja tallenteella on vahvaa todistusvoimaa, joka koetaan kaikilla aisteilla. Digitalisaatio syventää museolämymystä, imaisee sisään immersiiiviseen kokemukseen, parantaa saavutettavuutta ja avaa museoiden kokoelmat myös muiden toimialojen innovaatioille.

Digitaalisilla alustoilla museot kilpailevat huomiosta globaalien viihdejättien ja suurten kaupallisten toimijoiden kanssa. Google Arts & Culture lähentyy jo nyt ideaa maailmanlaajuisesta universaalista museosta, jossa maailman museoiden kokoelmat yhdistyvät. Käynnissä olevassa neljännessä teollisessa vallankumouksessa museoilla on vahvuuksia etenkin oppimisen ja sivistyksen lähteenä: tieto on luotettavaa ja sisällöt kestäviä ja hyödyllisiä. Myös yhteisöllisyys saa uusia muotoja, kun käyttäjät tulkitsevat ja jakavat museokokemuksiaan eri alustoilla.

Toimenpide-ehdotus: Turvataan kulttuuriperintötiedon säilyttäminen ja digitalisaation kehittäminen.

Lähteet:

Navarrete Trilce. (2020). Digitization in museums. 10.4337/9781788970747.00038. Giannini, Tula, and Jonathan P. Bowen. 2022. "Museums and Digital Culture: From Reality to Digitality in the Age of COVID-19" *Heritage* 5, no. 1: 192-214. <https://doi.org/10.3390/heritage5010011> JinHyo Joseph Yun, Byungjin Choi, Junic Kim. Changes and Challenges in Museum Management after the COVID-19 Pandemic, *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, Volume 7, Issue 2, 2021.

Museo tukee hyvinvointia.

Kulttuurin merkitys hyvinvoinnin lähteenä kasvaa. Museokäynti vaikuttaa ihmiseen laajasti; sillä on vaikutuksia sosiaaliseen, kognitiiviseen, fyysiseen ja henkilökohtaiseen hyvinvointiin. Museokokemus vahvistaa tunnetta merkityksellisyydestä. Museokäyntien vaikutus hyvinvointiin on tunnustettu laajasti, ja esimerkiksi Britanniassa jo joka neljännessä museolla on hyvinvointiohjelma. Museoissa, gallerioissa, teatterissa ja elokuvissa käynti voi pienentää

merkittävästi masennusriskiä yli 50-vuotiailla sekä suojata muistisairauksien kehittymiseltä. Ikääntyvän Suomen kannattaa huomioida museot hoivamurroksessa, jossa luodaan hyvän hoivan periaatteet koko väestölle.

Toimenpide-ehdotus: Varmistetaan museoiden saatavuus ja saavutettavuus kaikille.

Lähteet:

Chatterjee, H. & Camic, P. (2015). The health and well-being potential of museums and art galleries. *Arts & Health*, 7(3), 183–186.
Falk, John H.; Nicole, Claudio ja Meier, David. Measuring the Public Value of Finnish Museum Experiences. Institute for Learning Innovation, 2023.
Demos Helsingin Hoivan uusi logiikka -hanke. <https://museoliitto.fi/hoivan-uusi-logiikka/>

Museon rahoituspohja laajenee.

Museoiden mittavat kokoelmat ja laaja-alainen asiantuntijuus avaavat mahdollisuuksia palvelumyynnin kehittämiseen. Kulttuuriperintö on voimavara myös luovalle taloudelle ja muulle liike- sekä innovaatiotoiminnalle. Museot ovat matkailun vetovoimakohteita alueellisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisestä. Niiden merkitys kestävässä paikallis- ja lähimatkailussa on suuri.

Suomalaisten museoiden mahdollisuudet vastata digitalisaatioon vaihtelevat. Siinä, missä museokäynnit näyttelysaleissa tuovat museoille tärkeää omarahoitusta, digitaalisen museoinfrastruktuurin ansaintalogiikka on vielä kehittymätön. Suomalaiset ja eurooppalaiset museot ovat vahvasti julkisrahoitteisia, mutta julkinen tuki museoiden digitalisaatiolle ei ole ainakaan vielä yhtä tavoitteellista kuin tuki muille museon tehtäville. Museot tarvitsevat uusia tulolähteitä. Lipun ostamisen yhteydessä annetut mikrolahjoitukset voivat yleistyä, kuten myös kumppanuudet näyttelyiden ja digitaalisten sovellusten toteuttamisessa.

Toimenpiteet: Vahvistetaan kulttuurimatkailua kulttuurimatkailun tiekartan mukaisesti. Vahvistetaan digitalisaatiokehitystä.

Lähde:

Heritage Council, Successful Fundraising at Museums 2022.

<https://www.heritagecouncil.ie/content/files/AIM-Success-Guide-Successful-Fundraising-at-Museums.pdf>

Museums Association: Digital Impact in Museums & Galleries. 2022. https://media.museumsassociation.org/app/uploads/2022/12/11075942/DIMG-Report_December_V3.pdf

Giannini, Tula, and Jonathan P. Bowen. 2022. "Museums and Digital Culture: From Reality to Digitality in the Age of COVID-19" *Heritage* 5, no. 1: 192-214. <https://doi.org/10.3390/heritage5010011>